

Sygn. akt V KK 76/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 kwietnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon (przewodniczący)
SSN Przemysław Kalinowski (sprawozdawca)
SSN Andrzej Ryński

Protokolant Anna Kowal

w sprawie P. K.
skazanego z art. 224 § 2 k.k. i in.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
w dniu 3 kwietnia 2014 r.,
kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w G.
z dnia 17 maja 2013 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w S.
z dnia 4 lutego 2013 r.,

- 1. uchyla wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 17 maja 2013 r., - w zaskarżonej części oraz pkt IV wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 4 lutego 2013 r., - w części orzekającej obowiązek zapłaty odsetek od wyrządzonej szkody, do naprawienia której oskarżony został zobowiązany na podstawie art. 46 § 1 k.k.,**
- 2. obciąża Skarb Państwa kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 4 lutego 2013 roku, uznał P. K. za winnego popełnienia następujących przestępstw:

- w dniu 28 marca 2012 roku w R. naruszył nietykalność cielesną funkcjonariusza policji st. sierż. P. B. przez uderzenie go łokciem w tułów, a także znieważył używając słów powszechnie uznanych za obelżywe st. post. A. Ż. podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, a nadto wpływał przemocą i groźbą na czynność urzędową zatrzymania jego osoby jako sprawcy przestępstwa, chcąc zmusić ww. funkcjonariuszy policji do zaniechania prawnej czynności służbowej i za to skazał go, na podstawie art. 224 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k., na karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności,
- w dniu 9 kwietnia 2012 roku w R. na drodze publicznej kierował motorowerem o nr rej. [...], będąc w stanie nietrzeźwości, tj. 0,85 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu, przy czym nie zastosował się do orzeczonego przez Sąd Rejonowy w S. zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, jaki został wydany wobec niego w sprawie o sygnaturze akt II K .../07 i za to skazał go na podstawie art. 178a § 4 k.k. na karę 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności,
- w dniu 26 lutego 2012 roku w R. na ul. O. kierował motorowerem wbrew orzeczonemu przez Sąd Rejonowy w S., sygn. akt II K 1.../07, zakazowi prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na 5 lat, a nadto w dniu 21 kwietnia 2012 roku na drodze wojewódzkiej nr 137, kierował tymże motorowerem również wbrew temuż zakazowi prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych orzeczonemu na okres 5 lat i za to – uznając, iż czyny te zostały popełnione w warunkach art. 91 § 1 k.k., na podstawie art. 244 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. skazał go na karę 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności,
- w dniu 28 marca 2012 roku w R. przez rzucenie kamieniami dokonał uszkodzenia w samochodzie marki Renault Laguna, powodując straty w wysokości 1 600 złotych na szkodę M. P. i za to skazał go na podstawie art. 288 § 1 k.k. na karę 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności,
- w dniu 9 kwietnia 2012 roku w R. groził M. P. popełnieniem przestępstwa na jej szkodę, przy czym groźby te wzbudziły w zagrożonej uzasadnione obawy, że zostaną spełnione, w tym samym miejscu i czasie groził słownie K. B. w ten sposób,

że go „załatwi” oraz pozbawi życia, przy czym groźby te wzbudziły w zagrożonym uzasadnione obawy, że zostaną spełnione, a w dniu 18 kwietnia 2012 roku w R. groził J. G. popełnieniem przestępstwa na jej szkodę, przy czym groźby te wzbudziły w zagrożonej uzasadnione obawy, że zostaną spełnione, ustalając, iż czyny te zostały popełnione w warunkach art. 91 § 1 k.k., na podstawie art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. skazał go na karę 3 (trzech) miesięcy pozbawienia wolności;

Sąd I instancji na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył kary pozbawienia wolności wymierzone oskarżonemu - w ten sposób, że wymierzył karę łączną roku i 2 (dwóch) miesięcy pozbawienia wolności; ponadto na podstawie art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 4 (czterech) lat; zaś w oparciu o przepis art. 46 § 1 k.k., orzekł wobec oskarżonego obowiązek naprawienia szkody przez uiszczenie na rzecz pokrzywdzonej M.P. kwoty 1 600 (jednego tysiąca sześciuset) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 28 marca 2012 roku.

Apelacje od tego wyroku wywiedli obrońca oskarżonego oraz oskarżony. Obrońca zaskarżył wyrok w zakresie pkt I, II, III, IV, V, VI i VII w całości, a w zakresie pkt VIII co do kary i zarzucił mu:

- I. obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść wyroku, a mianowicie:
- art. 4 k.p.k. i art. 7 k.p.k. poprzez orzeczenie z naruszeniem zasady obiektywizmu oraz poprzez dokonanie dowolnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i przyjęcie, że oskarżony dopuścił się zarzucanych mu czynów opisanych w pkt I-VII części wstępnej wyroku w sytuacji gdy materiał ten nie dawał ku temu podstaw,
 - art. 170 § 1 k.p.k. i art. 174 k.p.k. poprzez oddalenie wniosków dowodowych oskarżonego bez wskazania przesłanek takich decyzji oraz oparcie ustaleń na podstawie notatek urzędowych, co miało bezpośredni wpływ na treść wyroku,
 - art. 167 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k. polegającą na zaniechaniu dopuszczenia z urzędu dowodu w postaci akt sprawy Sądu Rejonowego w S., sygn. II K .../12, co w konsekwencji skutkowało błędem w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mającym wpływ na jego treść i wydaniem orzeczenia w oparciu o niepełny materiał dowodowy oraz bezzasadnego przyjęcia,

że ujawnione dowody doprowadziły do pewnego wykazania, że oskarżony dopuścił się zarzucanych mu czynów;

II. obrazę prawa materialnego polegającą na:

- przyjęciu, że czyny opisane w pkt II i VIII popełnione zostały w ramach art. 91 § 1 k.k.,

- naruszeniu zasad wymiaru kary i środków karnych określonych w art. 53 § 1 i 2 kk. poprzez wymierzenie zbyt długiego co do wagi popełnionego czynu określonego w pkt VIII części wstępnej wyroku środka karnego - zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na 4 lata;

III. rażąco niewspółmierność orzeczonej wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności w stosunku do stopnia społecznej szkodliwości przestępstwa jakiego dopuścił się oraz w relacji do zadań, jakie kara ta powinna spełnić w zakresie prewencji szczególnej i społecznego oddziaływania.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzutów opisanych w pkt I-VII części wstępnej lub o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji. Złożył także w postępowaniu odwoławczym wnioski dowodowe.

Oskarżony zaskarżył wyrok w całości w zakresie czynów opisanych w punktach I-VII części wstępnej, wnosząc o uniewinnienie. W zakresie czynu opisanego w punkcie VIII części wstępnej zaskarżył go w części dotyczącej kary i wniósł o warunkowe zawieszenie orzeczonej kary 4 miesięcy pozbawienia wolności na okres 3 lat i skrócenie okresu zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych do 1 roku.

Wyrokiem z dnia 17 maja 2013 roku Sąd Okręgowy w G., sygn. akt IV Ka .../13, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok uznając obie apelacje za oczywiście bezzasadne.

Obecnie, Prokurator Generalny zaskarżył powyższy wyrok na korzyść oskarżonego P. K. w części utrzymującej w mocy wyrok Sądu Rejonowego w S. z dnia 4 lutego 2013 r., sygn. akt II K .../12, w zakresie orzeczenia w pkt IV obowiązku zapłaty ustawowych odsetek od zasądzonego na podstawie art. 46 § 1 k.k. środka karnego w postaci zobowiązania oskarżonego do naprawienia szkody

wyrządzonej przestępstwem poprzez uiszczenie kwoty 1 600 złotych na rzecz M. P.

Na zasadzie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k., art. 537 § 1 i 2 k.p.k. skarżący zarzucił *„rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 433 § 1 k.p.k. i art. 440 k.p.k. polegające na dokonaniu nienależytej kontroli odwoławczej i utrzymaniu w mocy rażąco niesprawiedliwego wyroku sądu I instancji w zakresie zobowiązania oskarżonego do naprawienia szkody wydanego z naruszeniem przepisu prawa materialnego, a mianowicie art. 46 § 1 k.k., polegającym na nałożeniu na oskarżonego obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, poprzez wpłacenie na rzecz M. P. kwoty 1 600 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 28 marca 2012 roku, podczas gdy obowiązek ten powinien być ograniczony do rozmiaru rzeczywistej szkody wynikłej z przestępstwa, bez orzeczenia obowiązku zapłaty ustawowych odsetek”*.

W oparciu o tak sformułowany zarzut skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części oraz wyroku Sądu Rejonowego z dnia 4 lutego 2013 roku, w zakresie orzekającym obowiązek zapłaty ustawowych odsetek od zasądzonej na podstawie art. 46 § 1 k.k. kwoty 1 600 złotych na rzecz M. P. Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się zasadna w stopniu pozwalającym na jej rozpoznanie i uwzględnienie w ramach posiedzenia przewidzianego w art. 535 § 5 k.p.k. Zgodzić się bowiem trzeba ze skarżącym, że przedmiotowe rozstrzygnięcie – w części nakładającej na skazanego P. K. obowiązek zapłaty ustawowych odsetek od kwoty odszkodowania zasądzonego na rzecz M. P. – jest wadliwe. Zostało ono wydane z rażącym i mającym istotny wpływ na treść orzeczenia, naruszeniem przepisów prawa wskazanych w zarzucie kasacji.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego obowiązek naprawienia szkody określony w art. 46 § 1 k.k., ogranicza się tylko do równowartości rzeczywistej szkody wynikłej bezpośrednio z przestępstwa i nie jest dopuszczalne uwzględnianie przy ustalaniu jej wysokości tych składników i elementów szkody, które wynikły z następstw czynu, np. odsetek (por. wyrok SN z dnia 4 lutego 2002 r., KKN 385/01, LEX nr 53028). Podobnie, w wyroku z dnia 23 lipca 2009 r., V KK 124/09 (LEX nr 519632) podkreślono, że *„z samej istoty środka*

karnego przewidzianego w art. 39 pkt 5 k.k. i art. 46 § 1 k.k. wynika jego prawnokarny, represyjny charakter, dopiero w drugim rzędzie realizujący też funkcję kompensacyjną". Ten kierunek orzecznictwa potwierdza treść wyroku Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego 2011 r., III KK 243/10 (LEX nr 784276).

Powyższe rozstrzygnięcia prezentują pogląd, że środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody, nałożony na podstawie art. 46 § 1 k.k., jest ograniczony jedynie do rozmiaru rzeczywistej szkody bezpośrednio spowodowanej przestępstwem i nie obejmuje odsetek stanowiących element szkody wynikły z następstw czynu sprawcy.

Stanowisko wyrażone w tej materii znalazło akceptację w piśmiennictwie prawniczym.

Nie ulega zatem wątpliwości, że Sąd Rejonowy na podstawie art. 46 § 1 k.k. zasadnie zobowiązał oskarżonego do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w mieniu M. P., bezpodstawnie natomiast nałożył obowiązek zapłaty odsetek od wartości tej szkody.

W tej sytuacji, Sąd Okręgowy, rozpoznając apelacje wniesione na korzyść oskarżonego, powinien skorzystać ze swoich ustawowych uprawnień i skorygować wyrok Sądu I instancji w tym zakresie. Stosownie do treści art. 433 § 1 k.p.k., sąd odwoławczy ma bowiem obowiązek nie tylko rozpoznać sprawę w granicach zaskarżenia, lecz również ustawowo zobligowany jest do wyjścia poza granice skargi apelacyjnej i przeprowadzenia kontroli w szerszym zakresie, co wynika chociażby z dyspozycji art. 439 k.p.k., art. 440 k.p.k., czy też art. 455 k.p.k.

Po raz kolejny zaakcentować trzeba, znaczenie dyspozycji art. 440 k.p.k., zgodnie z którym orzeczenie podlega zmianie na korzyść oskarżonego albo uchyleniu niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, jeżeli jego utrzymanie w mocy byłoby rażąco niesprawiedliwe, co zobowiązuje sąd odwoławczy do działania z urzędu, gdy spełniona jest przesłanka wymieniona w tym przepisie.

Zgodzić się też trzeba z wywodem autora kasacji, że *„stan rażącej niesprawiedliwości, uniemożliwiający utrzymanie orzeczenia w mocy zachodzi wówczas, gdy w toku procedowania w instancji a quo doszło do takich uchybień, które rażąco naruszają poczucie sprawiedliwości. W grę wchodzi więc każda ze*

względnych przyczyn odwoławczych określonych w art. 438 k.p.k., stwierdzona poza granicami zaskarżenia, pod warunkiem, że wpłynęła ona na treść zaskarżonego orzeczenia, a jej natężenie jest takie, iż w rażący sposób czyni to orzeczenie niesprawiedliwym”.

Sąd Okręgowy, rozpoznając apelacje wniesione na korzyść ówczasie oskarżonego nie dostrzegł, że orzeczenie Sądu Rejonowego – w części dotyczącej obowiązku naprawienia szkody – jest wadliwe, bowiem bezzasadnie nakłada obowiązek zapłaty odsetek od odszkodowania przyznanego pokrzywdzonej M. P. na podstawie art. 46 § 1 k.k. W konsekwencji braku poszerzonej kontroli apelacyjnej, błędne rozstrzygnięcie sądu I instancji przeniknęło do orzeczenia sądu odwoławczego i spowodowało, że wymaga ono korekty w drodze nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Dlatego też stwierdzając zasadność zarzutu podniesionego w kasacji, Sąd Najwyższy na podstawie art. 537 § 1 k.p.k., uchylił wyrok Sądu Okręgowego w zaskarżonej części oraz wyrok Sądu I instancji w części orzekającej obowiązek zapłaty przez P. K. odsetek od kwoty 1.600 zł zasądzonej na rzecz M. P. tytułem odszkodowania, w oparciu o przepis art. 46 § 1 k.k.

Natomiast uchylenie obu zakwestionowanych rozstrzygnięć w części dotyczącej nałożenia obowiązku uiszczenia odsetek oraz brak podstaw do ponownego rozstrzygnięcia o tych odsetkach sprawia, że nie zachodzi potrzeba wydania orzeczenia następczego, ani przekazania sprawy w tej części do ponownego rozpoznania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest bowiem pogląd, iż art. 537 k.p.k. nie zawiera zamkniętego katalogu orzeczeń sądu kasacyjnego. Tym samym możliwe jest także ograniczenie się do uchylenia jedynie określonego rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku, bez wydawania orzeczenia następczego, w szczególności, gdy uchybienie sprowadza się np. wyłącznie do orzeczenia niedopuszczalnego środka karnego (por. postanowienie SN z dnia 8 listopada 2005 r., IV KK 267/05, LEX nr 164288).

Z tych wszystkich względów, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

